

Natuurwaardenonderzoek Noorder IJplas

Gemeente Amsterdam
Dienst Ruimtelijke Ordening

Beleidsteam Stad

November 2012

Inhoud

1. Samenvatting en conclusies	3
2. Inleiding.....	4
3. Kaders	5
4. Beschrijving van het gebied en inventarisatie.....	7
5. Ingrepen en analyse van de effecten op flora en fauna.....	9
6. Consequenties natuurwetgeving en ontheffing Flora- en faunawet	10
7. Conclusies	13

1. Samenvatting en conclusies

Voor het plangebied Noorder IJplas wordt een nieuw bestemmingsplan opgesteld. Het plan is overwegend conserverend van karakter. Wel wordt er een fietspad langs het Noordzeekanaal met brug over Zijkanaal H mogelijk gemaakt.

De natuurwaarden van het gebied zijn hoog door de ruige en gevarieerde begroeiing en de matige toegankelijkheid voor mensen. Vleermuizen gebruiken het plangebied als foerageergebied. Het is mogelijk dat er ook verblijfplaatsen van boombewonende soorten zijn. De groenstrook rond de plas is voor veel vogelsoorten een ideaal broedgebied.

In dit natuurwaardenonderzoek is nagegaan of er vanuit de natuurwetgeving consequenties zijn voor het bestemmingsplan. Er zijn in de nabijheid geen Natura2000-gebieden, waarop een negatief effect te verwachten valt. Wel komen er in het plangebied een aantal beschermde soorten voor. De aanleg van het fietspad langs de zuidrand van de plas kan er een negatief effect op vleermuizen zijn. Indien vleermuisvriendelijke verlichting langs het fietspad gebruikt wordt kan de kwaliteit van het gebied voor vleermuizen in stand blijven. Naar verwachting zal de uitvoering van het bestemmingsplan dan geen negatieve effecten op door Flora- en faunawet beschermde soorten hebben. Een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet is dan ook niet nodig.

Voor de planvorming voor inrichting van het groen rond de plas moet nader worden onderzocht hoe vleermuizen het gebied gebruiken en wat de effecten zijn op de broedvogels die in het gebied voorkomen. De inrichting van het groen maakt geen deel uit van dit bestemmingsplan.

2. Inleiding

Het project

Het bestemmingsplan voor het plangebied Noorder IJplas is overwegend conserverend van karakter. Voor het grootste deel is er de bestemming natuur en water. Aan de zuidkant komt mogelijk een fietsverbinding, die via een brug over Zijkanaal H aansluit op het Zaandamse grondgebied. In deze natuurtoets wordt onderzocht welke consequenties er vanuit de natuurwetgeving kunnen zijn voor het bestemmingsplan.

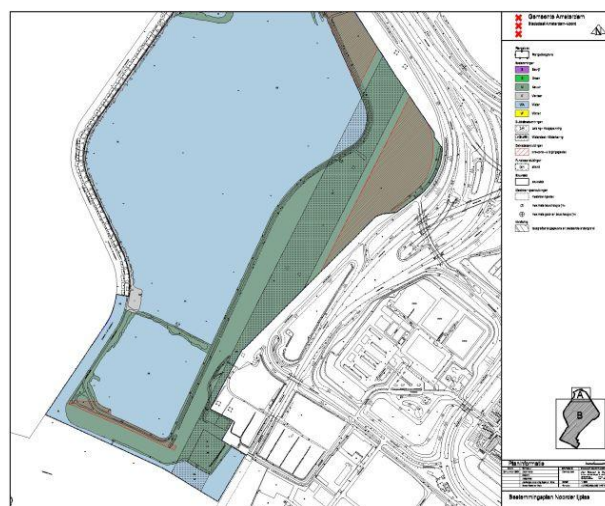
Werkwijze

Deze toets behandelt eerst de wettelijke en beleidskaders. Daarna volgt een beschrijving van het gebied en de soorten die er voorkomen dan wel verwacht kunnen worden. Vervolgens worden de mogelijke effecten van ingrepen op de aanwezige soorten beschreven. Tenslotte wordt beoordeeld of er omstandigheden zijn, waarbij een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet aangevraagd moet worden. En onder welke voorwaarden een ontheffing naar alle waarschijnlijkheid verkregen kan worden. Op 13 juni 2012 is het plangebied bezocht.

Eerder onderzoek

Gegevens over het voorkomen van soorten worden sinds 1990 bijgehouden in de 'Ecologische Atlas Amsterdam'. De grotere groengebieden zijn regelmatig geïnventariseerd, ook in de directe omgeving van de Gemeente Amsterdam. De soortgroepen waarvan de gegevens zijn bijgehouden zijn zoogdieren, broedvogels, reptielen, amfibieën, vissen, kreeftachtigen, dagvlinders, sprinkhanen, krekels en libellen. Locaties van roepende rugstreeppadden worden elk jaar in kaart gebracht. In 2004 en 2005 zijn alle kolonies huismussen in de openbare ruimte van Amsterdam geïnventariseerd. In 2007 is er door de Grontmij | Aquasense een uitgebreid ecologisch onderzoek gedaan naar de gevolgen van verondieping van de Noorder IJplas.

Begrenzing van het plangebied

3. Kaders

Wettelijke kaders	
Natuurbeschermingswet (1998) - Natura-2000 (gebiedsbescherming)	Gebiedsbescherming - Natuurbeschermingswet 1998: Natura 2000 Onder de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) zijn gebieden aangewezen die onderdeel uitmaken van de Europese ecologische hoofdstructuur, de Natura 2000 gebieden genaamd. Indien een ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt in of in de nabijheid van een Natura 2000 gebied moet worden onderzocht of de ontwikkeling de kwaliteit van het gebied kan verslechteren of verstoren. Indien het bestemmingsplan de kwaliteit van een Natura 2000 gebied kan verslechteren of verstoren dient er een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet te worden aangevraagd.
Flora- en faunawet en gedragscode (soortbescherming)	In april 2002 is de Flora- en faunawet (Ffwet) van kracht geworden. Op grond van deze wet zijn vrijwel alle in het wild en van nature in Nederland voorkomende dieren, beschermd. De Ffwet bevat verbodsbepalingen met betrekking tot het aantasten, verontrusten of verstoren van beschermde dieren en plantensoorten, hun nesten, holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen. Bij vrijwel alle ingrepen moet met door Flora- en faunawet beschermde soorten rekening worden gehouden. De beschermde soorten zijn met behulp van tabellen onderverdeeld in verschillende niveaus van bescherming. Voor het bestemmingsplan moet inzichtelijk worden gemaakt voor welke soorten er mogelijk ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd en onder welke voorwaarden deze naar alle waarschijnlijkheid verkregen zal worden.
Luchthaveninddelingsbesluit (LIB)	Volgens het nu geldende besluit is er een verplichting om onderzoek uit te voeren naar vogelaantrekkende werking van natuur >3 ha binnen 6 km van Schiphol. Er wordt een nieuw LIB voorbereid> het is mogelijk dat de grens waarbinnen onderzoek uitgevoerd met worden vergroot wordt naar 13 km.
Beleidskaders	
Ecologische Hoofdstructuur (landelijk en provinciaal beleid)	Voor heel Nederland zijn natuurgebieden met verbindingzones vastgelegd. Dit noemen we de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is een belangrijk middel om de hoofddoelstelling van het natuurbeleid te bereiken: natuur en landschap behouden, versterken en ontwikkelen, als essentiële bijdrage aan een leefbaar Nederland en een duurzame samenleving. De EHS moet er onder meer toe bijdragen dat afspraken over het behoud en het herstel van biodiversiteit worden nagekomen. Na realisatie is de structuur uiteindelijk grensoverschrijdend, zodat diersoorten zich vrij kunnen bewegen en vermengen over Europa. Bij kwantitatieve of kwalitatieve aantasting van de EHS dient gecompenseerd te worden volgens de in de Nota Ruimte vastgelegde regels.
Hoofdgroenstructuur (Amsterdams beleid)	In de structuurvisie van Amsterdam 2040 (vastgesteld in 2011) is de hoofdgroenstructuur opgenomen. Voor functiewijzigingen, die buiten de vastgelegde kaders vallen moet advies worden gevraagd aan de Technische Advies Commissie Hoofdgroenstructuur. Eventuele wijzigingen kunnen aan de Gemeenteraad worden voorgelegd.
Ecologische visie	De Structuurvisie 2040 is verder uitgewerkt in een ecologische visie. De kaart van de ecologische structuur is in juli 2012 vastgesteld. De kaart laat de ecologische structuur zien, zoals die door dieren wordt gebruikt. In de structuur zijn een aantal knelpunten onderkend. De ambitie is om deze barrières voor dieren weg te nemen.
Rode lijstsoorten (landelijk beleid)	Eens per tien jaar worden er Rode lijsten opgesteld. Hierop komen soorten die om verschillende redenen sterk in aantal achteruitgaan. Voor het Ministerie van LNV zijn de rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie stimuleert dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode-lijstsoorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen.

Groenstructuur van stadsdeel Amsterdam-Noord Natuureffectrapportage stadsdeel Amsterdam-Noord Ontwikkelingsplan natuur in de stad Amsterdam-Noord (Beleid stadsdeel Amsterdam-Noord)	Stadsdeel Amsterdam-Noord heeft in een aantal nota's haar ambitie met betrekking tot groen en groenstructuur in het stadsdeel vastgelegd. Het streven van het stadsdeel om het aanwezige groen zoveel als mogelijk te behouden en de (natuur-)kwaliteit van het groen te vergroten.
---	---

Nieuwe natuurwet

Er is een nieuwe natuurwet aangekondigd. Het is nog niet bekend wanneer deze aan de Tweede kamer zal worden voorgelegd. In deze nieuwe wet worden Boswet, Natuurbeschermingswet en Flora- en faunawet samengevoegd. In het conceptvoorstel wordt de bescherming van niet-Europees beschermde soorten verminderd.

4. Beschrijving van het gebied en inventarisatie

Omgeving

Het bestemmingsplangebied ligt aan de rand van Amsterdam en grenst aan het IJ. Aan de oostkant wordt de toevoerweg naar de tweede Coentunnel aangelegd. Ten oosten en deels ten noorden van het plangebied lopen de snelwegen van de Coentunnel. Daarachter ligt het Landsmeerderveld en de lintbebouwing van het dorp Oostzaan. De strook tussen A10/A8 en Oostzaan is voor een groot deel gevuld met bedrijven.

Het plangebied

De Noorder IJplas is een diepe plas in de uiterste noordwesthoek van de gemeente Amsterdam (stadsdeel Noord) en ligt ingeklemd tussen het Coentunnelcircuit, het Noordzeekanaal en het industrieterrein ten zuidoosten van Zaandam. De plas is ontstaan als gevolg van zandwinning. Om de plas liggen hopen zand. Nu grotendeels begroeid met wilgenbos en –struweel en tegen de Coentunnelweg aan hoge populieren. De vegetatie bestaat voor een groot deel uit ondoordringbare ruigte, met soorten als berenklaauw, brandnetel, braam, harig wilgenroosje, distel, vlier en wilgen. Op sommige plaatsen groeien nog duindoorns. Lagere plekken zijn dichtgegroeid met riet. In het recente verleden werd het terrein intensief gebruikt door auto- en motorcrossers. Deze hielden het terrein open. Van dit gebruik zijn nu nauwelijks sporen zichtbaar.

Aan de westkant loopt een smalle rietstrook onderbroken door steigers die bij de woonboten horen die aan de andere kant van de weg in Zijkanaal H liggen. In de strook woekert op een aantal plaatsen Japanse duizendknoop.

In het noordoostelijke deel ligt een gronddepot. Aan de oostkant van de plas wordt gewerkt; net buiten de oever loopt een strook zand.

Ecologische verbinding

Via de taluds van de A10 is er een verbinding met het Landsmeerderveld. Noordwaarts loopt er een groene zone aan de westkant van de Coentunnelweg. De Oostzanerweg is een knelpunt in deze verbinding.

Inventarisatie: aangetroffen en verwachte soorten

Algemeen

Grontmij|Aquasense stellen in hun ecologisch onderzoek van 2007 dat het water in de plas verzoet is. Uit het nabije verleden zijn waarnemingen van bijzondere brakwatersoorten bekend. Deze zijn bij hun onderzoek niet meer aangetroffen. De waterkwaliteit beoordelen zij over het algemeen als goed. Het verloop van het waterpeil is natuurlijk.

Zoogdieren

Algemene soorten als haas, konijn, bosmuis, gewone bosspitsmuis, veldmuis, egel en mol komen voor. Vossen worden regelmatig gezien. Hermelijn en wezel zijn ook te verwachten. Meervleermuizen jagen boven de plas. Zij komen vanuit Oostzaan en vliegen door een duiker onder de A8 door. Andere waargenomen vleermuizen zijn: gewone en ruige dwergvleermuis, watervleermuis en laatvlieger. Het is mogelijk dat er boombewonende vleermuizen (watervleermuis, ruige dwergvleermuis) verblijven in de grotere bomen aan de oost- en noordzijde van het plangebied.

Amfibieën

De kleine watersalamander, gewone pad, bruine kikker en groene kikker komen voor. In het verleden zijn er waarnemingen van rugstreeppadden geweest, de laatste jaren zijn ze niet meer aangetroffen. Voor rugstreeppadden is het plangebied inmiddels een minder geschikt biotoop. Plasjes zijn dichtgegroeid. Zandige delen met weinig vegetatie zijn er nauwelijks meer. Er bevindt zich een kleine groep rugstreeppadden op het nabijgelegen Cornelis Douwesterrein. Het is mogelijk dat de rugstreeppad in de toekomst weer in het gebied verschijnt.

Een aantal jaar geleden is er een zwervende ringslang in het water van de plas waargenomen. Een populatie is er echter niet.

Broedvogels

Het gebied is rijk aan broedvogels met watervogels als tafeleend, krakeend, wilde eend, waterhoen, kuifeend, meerkoet en, waterhoen; vogels van riet en ruigte als kleine karekiet, rietgors, rietzanger en blauwborst; soorten van bos en struweel als buizerd, havik, sperwer, grote bonte specht en groenling. In 2012 werd ook een familie grauwe ganzen gezien.

Een aantal woonboten heeft pannen daken. Hier zijn geschikte biotopen voor huismussen. In 2004/2005 is er één groep huismussen waargenomen. In 2012 zijn geen huismussen waargenomen. Het bezoek was te kort om vast te stellen dat er geen huismussen meer verblijven.

Flora

In het nabije verleden werd de Noorder IJplas geroemd vanwege de aanwezigheid van diverse brakwaterplanten. Door de Grontmij/Aquasense is geconstateerd dat deze grotendeels zijn verdwenen. Waarschijnlijk komt dit door de verzoeting van het water van de plas.

Insecten

De uitgebreide oevervegetatie en het ruderaal terrein maakt het gebied heel geschikt voor libellen, dagvlinders, sprinkhanen en krekels. Er zijn waarnemingen bekend van de vroege glazenmaker. Dit is een libellensoort van de Rode lijst, die in de omgeving van Amsterdam echter vrij algemeen voorkomt.

Analyse

Het terrein rond de plas is dicht begroeid met struiken en ruigtevegetatie. Door natuurlijke successie groeit het gebied steeds meer dicht; de variatie in soorten van een tiental jaar geleden is daardoor minder geworden. Door de beperkte verstoring is voor veel vogelsoorten het gebied rond de Noorder IJplas een ideale biotoop. Het ligt op grote afstand van woongebieden en is slecht toegankelijk.

5. Ingrepen en analyse van de effecten op flora en fauna

Het plan

Het plan is conserverend van karakter, nieuwe ontwikkelingen worden niet mogelijk gemaakt. De mogelijkheid om aan de zuidkant van de Noorder IJplas een fietspad te laten lopen – als onderdeel van een fietsroute die het IJ aan de noordkant volgt – wordt mogelijk gemaakt. De verondieping van de plas wordt inmiddels uitgevoerd. Eventuele herinrichting van het groen maakt geen deel uit van het bestemmingsplan.

Mogelijke effecten op beschermde soorten

Voor vleermuizen is de plas een belangrijk foerageergebied. De afwisseling in natuurlijke vegetatie en de oevervegetatie zorgen er voor dat er veel insecten aanwezig zijn waarop de verschillende vleermuissoorten jagen. Ingrepen in deze zones zullen effect hebben op de kwaliteit van het foerageergebied.

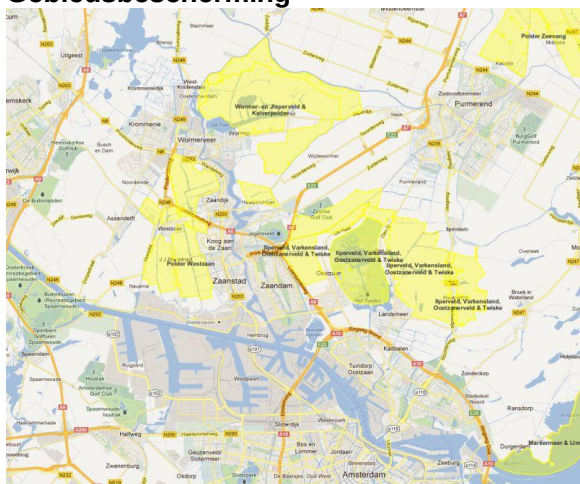
In het gebied broeden heel veel vogelsoorten. Veranderingen aan het groen zullen effect hebben op de geschiktheid van het broedgebied voor deze soorten. Havik, buizerd en sperwer hebben er de laatste jaren regelmatig gebroed.

Door verlichting langs het fietspad kan het gebied voor een aantal vleermuizen minder interessant worden als foerageergebied. Toepassing van vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurig en alleen op de grond gericht) langs het fietspad kan het negatieve effect op de kwaliteit van het foerageergebied beperken. Om vast te stellen welke vleermuissoorten er van de zuidkant van de plas gebruik maken wordt geadviseerd nader onderzoek te doen. Uit het soort gebruik en de soorten kunnen vervolgens de te nemen maatregelen worden afgeleid.

6. Consequenties natuurwetgeving en ontheffing Flora- en faunawet

Gebiedsbescherming

Het plan bevindt zich buiten de Speciale Beschermingszones. De polder Westzaan, ten westen van Zaanstad, het Oostzanerveld en het Twiske zijn de meest nabijgelegen Natura2000-gebieden. Negatieve effecten op deze gebieden worden niet verwacht.

De Noorder IJplas ligt buiten de zes-kilometer zone van het Luchthaven Indelings Besluit (LIB). Als deze wordt uitgebreid tot 13 km valt het er binnen.

Natura2000-gebieden

De Noorder IJplas ligt niet in de Ecologische Hoofdstructuur

Ecologische Hoofdstructuur (kaart Provincie)

Het plangebied ligt vrijwel geheel in de Hoofdgroenstructuur van de Gemeente Amsterdam.

Hoofdgroenstructuur Gem Amsterdam

Ecologische structuur Amsterdam

Het groen rond de Noorder IJplas is in zijn geheel deel van een ecologische verbinding. Bij de Oostzanerdijk liggen twee knelpunten in de ecologische structuur: richting vijfhoekpark en noordwaarts naar de groene strook langs de Coentunnelweg. Verder is de Coentunnelweg richting Cornelis Douwesterrein een obstakel.

Wens groenstructuur Stadsdeel Amsterdam Noord

Stadsdeel Noord heeft in haar beleid aangegeven de ontwikkeling van de Noorder IJplas te richten op natuur en extensieve recreatie. Deze ontwikkeling kan pas plaatsvinden als de bouw van de Tweede Coentunnel is afgerond.

Doelsoorten zijn: blauwborst, grote karekiet, roerdomp, rugstreeppad. Wellicht grote grazers introduceren.

Soortbescherming

Zoogdieren

Voor de grondgebonden zoogdieren: wezel, hermelijn, haas, konijn, mol, egel en bosmuis geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling. Wezel en hermelijn zijn soorten van de Rode lijst.

Vleermuizen

Voor vleermuizen is een ontheffing nodig als er verbodsartikelen overtreden gaan worden. Alle vleermuissoorten worden streng door de Flora- en faunawet beschermd (Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn). Foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen wordt beschouwd als 'vaste rust- en verblijfplaats' en valt onder artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Onderzoek naar aanwezigheid vleermuizen

Om de aanwezigheid van vleermuizen vast te stellen is er nader onderzoek nodig.

- zomer- en winterverblijfplaatsen watervleermuis in bomen;
- baltsplaatsen van ruige dwergvleermuis in bomen;
- foerageergebied en vliegroutes voor gewone en ruige dwergvleermuis, laatvlieger, water- en meervleermuis.

Bij het nader onderzoek moet het vleermuizenprotocol worden gevolgd. In de praktijk zal dit betekenen dat er minimaal vier keer per seizoen (van april tot half oktober) in de late avond of vroege ochtend gespecialiseerd onderzoek zal moeten worden gedaan met batdetectoren. Hoe het vleermuizenprotocol moet worden toegepast is te vinden op:

http://www.gegevensautoriteitnatuur.nl/files/vleermuisprotocol_2012_24_februari_2012-1.aspx (Er verschijnen regelmatig aangepaste protocollen).

Uit het nader onderzoek naar vleermuizen zal moeten blijken welke maatregelen nodig zijn om geen negatieve effecten op rust- en verblijfplaatsen te laten plaatsvinden.

Zorgplicht

Voor alle soorten, ook niet-beschermd, geldt de zorgplicht. Dat betekent dat door zorgvuldig te werken zoveel mogelijk schade aan diersoorten moet worden voorkomen.

7. Conclusies

Ondanks de afname van brakwatersoorten in de Noorder IJplas en het verdwijnen van de meer bijzondere plantensoorten door natuurlijke successie in het groen rond de plas, zijn de natuurwaarden nog steeds groot. De ontoegankelijkheid van het gebied draagt daar voor een groot deel aan bij. Vogels kunnen er ongestoord broeden.

De Noorder IJplas ligt niet in de directe nabijheid van een Natura 2000-gebied; significante effecten op deze beschermingszones zijn dan ook niet te verwachten. Ook gebieden van de Ecologische Hoofdstructuur bevinden zich niet nabij de Noorder IJplas. Het plangebied ligt wel in de Hoofdgroenstructuur van de Gemeente Amsterdam.

Er moet rekening worden gehouden met de volgende beschermde soorten:

- vleermuizen (foerageergebied en verblijfplaatsen in bomen);
- mogelijke verblijfplaatsen van rugstreeppadden;
- nesten van vogels die in het broedseizoen beschermd zijn;
- nesten van roofvogels die het hele jaar beschermd zijn.

Het bestemmingsplan maakt alleen de aanleg van een fietspad aan de zuidzijde mogelijk. Indien vleermuisvriendelijke verlichting langs het fietspad gebruikt wordt kan de kwaliteit van het gebied voor vleermuizen in stand blijven. Een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet is dan ook niet nodig. Een andere inrichting van het groen maakt geen deel uit van het bestemmingsplan. Veranderingen aan het groen kunnen consequenties hebben voor de beschermde soorten.

